

VALORI ALE TEATRULUI ROMANESC

Ioana
Crăciunescu :

*„E foarte important
să nu alergi
de unul singur...”*

...Dincolo de lu-
minile rampei

Gazda-mi vorbea repede, precipitat, sufocată de o rebelă răceală și de un ris nervos care-i trădează timiditatea („Nu eu, cea cu gura întinsă pînă la urechi, sint cea care rid”) prin care a reușit să-și păstreze intactă puritatea („o inocență greu dobîndită, candoare plătită / din greu !”)... După o dimineață petrecută împreună, m-am despărțit de I.C. avînd carnetul plin de notițe și brațele încărcate cu volume de versuri, tăieturi de presă și fotografii — o mică, personală, comoară încredințată spre studiu. I-am spus că-mi va face plăcere să redactez interviul în deplină cunoștință de cauză. Replica interlocutoarei a fost : „Să te joci cu milă. E totuși viața mea !...” De altfel, rolul reporterului a fost minim, interogațiile pluteau oricum în aer :

— „Te întrebi mereu cine ești. / Cine crește și se desăvîrșește în tine /.../ Stai și te pindești / tu cel dinlăuntru / pe tine cel dinafară / îți pui întrebări «chele» / de propria ta imagine te apropi și te în-

depărtezi / printr-un vizor diafan
te privești cu o dragoste rotundă /
ca o pradă goală în verzile dumi-
nici cîmpenești...”

— N-am fost făcută să fiu actriță... Deși de la doisprezece ani hotărîrea mea era luată ! Cred că, de fapt, două lucruri m-au mobilizat. În primul rînd tenacitatea. Și-apoi, nerăbdarea de a mă face înțeleasă. Prin scris nu era posibil încă și am scurtat drumul de la lectură la receptare. Graba era și a vîrstei și a firii. Atunci nici nu mă gîndeam că va trebui să întrușchipez alte caractere, mereu alte personaje. În primii ani la institut eu îmi făceam spectacolele mele, alcătuiam mici scenarii, organizam happening-uri pe coridoare... Nevoia de a mă manifesta era unul din motoarele mele interne... Să mă adaptez la rigorile meseriei a fost destul de dificil. M-am simțit brusc amputată. Nu pentru că aș fi avut cine știe ce idealuri, sau iluzii. Dar era mult mai complicat decît îmi închipuisem. Parcă eram închisă într-un acvariu și obligată să fiu pește cu voaluri... Drept să spun, aș fi preferat orice rol de servitor al artel decît să fiu un ofician. Continui să mă consider „mică și cenușie” (cum exact intuiuse dirigintele meu că eram în școală — mă ascundeam ca să mă lase în pace cu ale mele). Mi-ar fi plăcut, și poate ar fi

Paradisul : O Evă într-un spațiu care o constringe să nu aibă sentimente — departe de firea mea de atunci și aproape de înțelegerea mea de acum...

Întoarcerea fiului risipitor Oare ce-o mai face Nina ?

fost mai aproape de tipul meu de sensibilitate, profesia de sociolog, care mi-ar fi înlesnit și o legătură mult mai puternică cu publicul...

— Dar cine declara cu patos : „Frumusețea este, de fapt, că ne păstrăm cu toții (mai ales la 18 ani) un colțisor de viață în care ne credem unici... Poate de aici începe totul, poate că așa am început să scriu poezii și să doresc să urmez Institutul de teatru... Crezându-mă «puțin» unică... Crezând că eu iubesc mai mult, simt mai mult, că în mine timpul și spațiul au alte valori, lucrurile, sentimentele, alte dimensiuni... Crezând în oameni și dorind să le pot dărui ceea ce simt frumos în mine...“ ?

— Da, Crăciunescu Ioana Luminița dintr-a XII-a D, Liceul „Mihai Viteazul“. Și cred că nu m-am schimbat prea mult. Dar... Spectacole în care să am convingerea că reușim să facem arta noastră minunată să avanseze, fie și cu un milimetru, spre satisfacția celor ce ne prețuiesc și așteaptă bucurii de la noi, frecvența spectacolelor de acest fel este foarte scăzută, cam o dată la cinci ani. Socotind, se cheamă că voi mai avea acest fericit prilej cam de două, trei ori și apoi mă duc să mă culc... Este o mare

tristețe și nu mă pot obișnui cu gândul. Nu am o structură competitivă, dar mi-ar plăcea ca ștacheta să fie cât mai sus, să ne luăm la întrecere, când montăm — de exemplu — un Shakespeare, cu Strehler, cu Brook... Îmi doresc nu atât roluri pentru mine, cât spectacole care să-mi placă, nu partitura mea să mă incinte, ci atmosfera din repetiții. Pentru actor, cel mai important lucru este întâlnirea cu un regizor de valoare. Regizorul trebuie să mă fascineze și să-l urmez precum pantera pe dresor... Așa cum s-a întâmplat când am pregătit **Cum vă place**. Pe Dan Micu îl știu din institut, de pe când a surprins cu **Alexandru Lăpușneanu** și **Prințesa Turandot**. În doisprezece ani am lucrat cu el trei spectacole. Am debutat împreună la „Nottara“ cu **Paradisul**, acea „piesă polemică, piesă pamflet, elogiul indestructibilității omului“, cum o definea autorul, regretatul Horia Lovinescu. După șapte ani, l-am reîntâlnit pe Dan Micu la **Karamazovii**, un spectacol de anvergură care mi-a oferit și mie un rol extrem de interesant...

— Trufașa Katerina Ivanovna, amestec de orgoliu și nebulie. Probabil te-a interesat : „Obişnuiesc de azi / să studiez fenomenele vieții făcând disecții / pe inimă, creier, ficat“...

— M-a urmărit teroarea rolurilor ce vin din dramatizări. Când am filmat **Ion** după romanul lui Rebreanu, doi ani am trăit din această nenorocire. Fără doar și poate, personaje ca Ana le sărăcești pentru că trebuie să mulțumești atîția cititori și nu dispui decît de datele tale. Pe cînd în literatură există **fraza** bine pusă la punct care rezolvă toate „ambiguitățile”. Mi-a venit foarte greu să reconstitui o imagine veridică a Katherinei, care avea doar două apariții și nu ajungea să se întâlnească și cu Dmitri. Scena procesului a trebuit să o rezolv doar dintr-un pas și o privire. Dar îmi place foarte mult personajul și-mi place să-l joc. Și, iată, chiar pe căldură noi jucăm **Karamazovii** și **Cum vă place**, nu picșele bulevardiere...

— „Cortina de lumină se lasă”...
Incepuși să povestești despre Cum vă place...

— Dan Micu de data asta a fost într-o formă fantastică. Ne-a cucerit prin lectura sa inedită, atît la figurat (concepția, viziunea de ansamblu), cît și la propriu (în repetiții juca toate rolurile la fel de bine). Ne-a creat sentimentul că totul decurge firesc, dar mai ales ne-a insuflat convingerea că nu sîntem simpli executanți, ci părăși ai actului de creație. Același contaminant elan de dăruire și entuziasm a venit și din partea compozitorului Vasile Șirli. Și cum în această montare muzica depășește valoarea funcțională obișnuită... Mi-ar plăcea să fie tot timpul așa. Libertatea a mers pînă acolo încît eu, Celia, și Rosalind, Dana Dogaru, avem o relație perfect pusă la punct, evoluția noastră este extrem de riguros circumscrisă, dar am putea oricînd în joc să ne schimbăm poziția (asemeni unor moduli) și, de ce nu, chiar rolurile...

— Să înțeleg că ți-ar suride, măcar uneori, să-ți poți alege singură rolul? Mai ales că: „Specialistă desăvîrșită măcinam în gol posibile stări. / Nobile sentimente.”

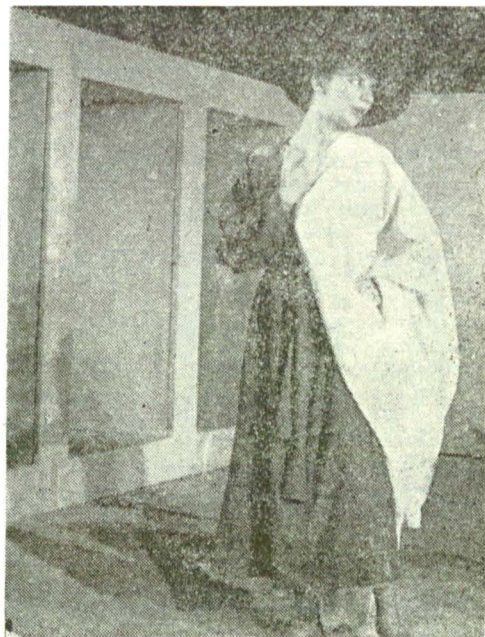
— Cariera mea poate fi luată în considerație doar dacă se cumulează ce am făcut bun în teatru, prea puțin, cu ceea ce am reușit în film, și eventual adunînd și poezia... Ar fi minunat să existe posibilitatea ca și noi, actorii, să ne decidem într-o cît de înfîmă măsură soarta. Să putem și noi să ne alegem — de exemplu — regizorii cu care să lucrăm, după afinități, după simpatii. Pentru stagiunea în curs se întrevide posibilitatea unei colaborări cu regizoarea Cătălina Buzoianu. Am convingerea că întâlnirea cu această regizoare, ce știe să descopere și să stimuleze posibilități și capacități neabătute, care are o mare putere de muncă și un fler artistic excepțional, va fi o întâlnire deosebită. De altfel, relația actor-regizor ține de iubire. Nu are cum

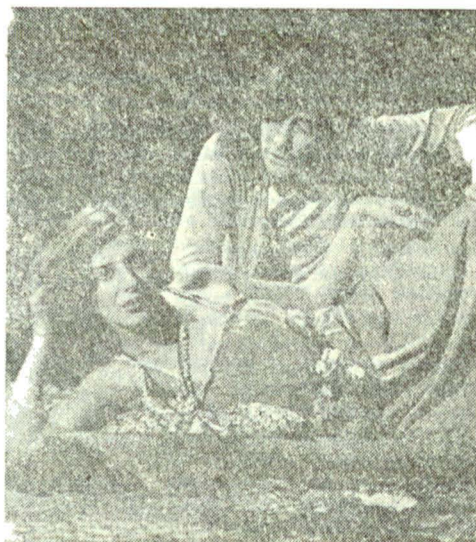
Ultima cursă: Cristina mi l-a făcut partener pe Ștefan Iordache.

Timon din Atena. Așemeni făcuiui meu de a fi, eram martor mut al întâmplării. Leneș și gol, mersul mi-era singura „replică” (alături de Ion Dichiseanu și Dorin Moga)

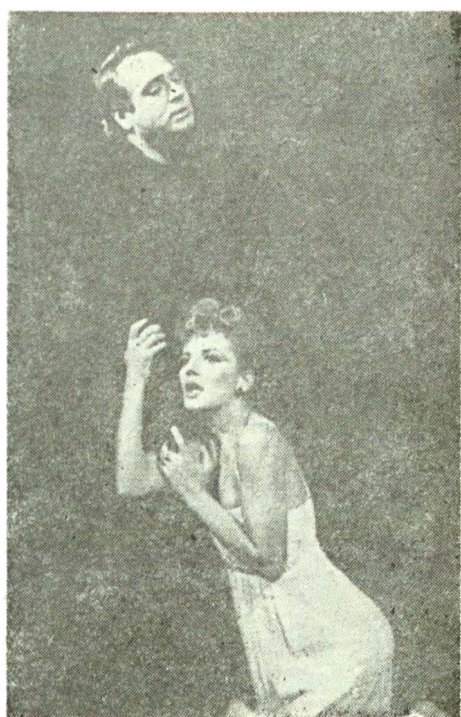
Casa Bernardei Alba: Martirio — prilej și sărbătoare a complexelor! Coccoșa însă, „butaforie agățată-n chingi pe spate”, o purtam în suflet

Scoica de lemn: Iris David nu e trecută în „Cartea cu prieteni” a lui Fănuș Neagu, dar figurează în cartea netipărită a sufletului meu (în imagine, împreună cu Florian Pittiș)

Calandria : Sînt băiat și fată, pe rînd ! (În imagine, alături de Ștefan Radof)

Karamazovii „Am să caut să fiu instrumentul fericirii lui, resortul, mecanismul. Asta e hotărîrea care am luat-o.“ (în dialog cu Alexandru Repan)

fi altfel, și dacă nu se întîmplă așa, nici reușite nu sînt. Nu cred în demonstrații impuse. Eu merg doar pe liber consimțămînt. În general, actorii sînt firi despotice (deși de obicei despre regizori se spune asta), actorii sînt încăpățînați, închistați chiar. La repetiții un actor poate să execute totul cum i se cere, ca în seara premierei să facă cum îi taie capul, cu atîta nonșalanță, cu atîta inocență, încît nici nu te poți supăra pe el...

— „Toate idealurile care mă mai țin zîmbitoare în viață / merg zilnic și exersează pînă la disperare / figuri impuse la bară / într-o școală cu program fix de balet !“... Ce înseamnă pentru un actor de teatru experiența platoului de filmare, în ce măsură aceste două tipuri de travaliu se pot complini ?

— Mai bună în film cred că am reușit să fiu, pentru că am unele calități necesare. Sînt din fire foarte nerăbdătoare și în teatru regizorii se chinuie mult cu mine. Abia în ultimele zile fac rolul. Pînă atunci adun ca o furnicuță, am memorie, înregistrez perfect toate indicațiile, mi le repet chiar. Să execut pătrățel cu pătrățel mă plictisește, mă usuc și-mi doresc să fug. În film e cu totul altfel. Imediat, pe loc, trebuie să te transpui în sistemul de trăire și gîndire al personajului respectiv și să joci o dată pentru totdeauna. Deși se spune că teatrul este

o artă efemeră, mie mi se pare cinematograful și mai efemer, pentru că oricît s-ar conserva pelicula, actul propriu-zis al interpretării se consumă aproape instantaneu. Filmul e o școală bună pentru că aduce un surplus de firesc. Apoi mie îmi place și pentru că îmi dă posibilitatea să cunosc medii noi, să merg pe un șantier sau într-un fund de sat... La filmare e ca la jocul de șah. Toate mutările sînt calculate, ai greșit — nu mai poți repara... În teatru e altfel : personajul îl construiești treptat și apoi în fiecare spectacol poți încerca să-ți ridici performanța, ai posibilitatea să te redrezezi dacă ai demarat mai greu. Dar și în teatru, ca și în film, trebuie să urmărești, să gîndești rolul mai întîi în funcție de contextul reprezentației, de ansamblu. Sigur, talentul nativ nu trebuie pus în chingii. Dar e necesară o supraveghere interioară ca să nu survină nepotriviri, erori. Coerența unei compoziții se poate verifica scenă de scenă doar raportată la desfășurarea întregului. Poți să-ți găsești explicații zecii pentru un moment al tău, dar dacă în acel loc este nevoie de un respiro sau, din contra, de o accelerare... Nu cred în genul de vedetă care trage la public. Eu, în astfel de cazuri, mă duc, spăl vasele. Renunț... Dacă am voce destul de puternică — am sat-o doar pe toate cîmpurile — nu pot să ridic glasul cînd trebuie, nu am de in-

voltura să pun la punct. Chiar cînd e să mă apăr sau să revendic ceva la care am dreptul... De altfel, în viața particulară tot „mică și cenușe” am rămas...

— **Personajele cum se nasc? Am căutat să aflu din poezia ta atît de fidelă vieții intime, dar în care prea rar bănuiai apropierea Thaliei...** Știind că-ți place să simți sub tălpi scindura scenei, am ales drept ilustrare versurile: „Am coborît cu picioarele goale pe țărîm, / haina de lumină mi-am lăsat-o pe mal, / umbră străină sau nor mi-a luat-o”. Și poate încă: „Din ce pămînt am fost făcută / de port atîta suflet? / Ce oameni au trăit înainte-mi de și-au înfipt / așa adînc / credințele și gralul în acest pămînt? / Imi deschid ochii / și ochii lor își zbat pleoapele-n mine.”

— O sumă de oameni cu defectele și calitățile lor mă obsedează, îmi sînt mereu prezenți în minte. Am un întreg bagaj de cunoștințe, pe care le orînduiesc chiar într-un fel de top. Cînd am nevoie de o anumită tipologie, caut să-mi reamintesc personajele reale în situații similare. Selecția amănuntelor adecvate ține apoi de subconștient.

— „**Fum și ninsoare / tren plin de prizonieri flăminzi / Memoria mea / tren plin de prizonieri docili / fără gloanțe, desculți, a neuitare mirosind, / cu poze strînse la piept din lumea de-afară / fum și ninsoare...**”

— Un rol trebuie să te găsească pregătit și intelectual și sufletește. În timpul repetițiilor eu mă simt ca în deșert, nu pot să văd un film, să citesc o carte. De altfel, o lectură specială — să spunem în cazul lui Shakespeare — te poate duce pe o pistă falsă — vorbește în raport cu viziunea spectacolului în care joci. Așa că fac totul ca să-mi păstrez „dumnezeiasca prostie”. Altfel încep îndoielile și nesiguranța, care imediat „se văd” pe scenă. În discuțiile cu regizorul, prea rar reușești să-ți impui punctul de vedere. Și nu poți să fii împotriva unui lucru pe care trebuie să-l faci. Dacă se naște dubiul, eu cel puțin nu mai pot intra în scenă. De rușine. Dacă am constatat că ceva nu merge, dacă m-am convins că un gînd al personajului mi-e străin, nu pot să mai fac nimic... Pînă acum am reușit să mă tot prostesc, să mă duc de nas, m-am copilărit cit am putut...

— „**Mă fac că sînt / tot ce nu sînt.**”

— Mi-ar plăcea grozav formula teatrului de repertoriu, cu un program de ți-nută. Să nu fiu distribuită la întîmplare, să știu din timp ce voi juca, să pot să mă familiarizez cu personajul, cu lumea viitorului rol. Noi trăim puțin intimolător. Nu știm ce va fi cu noi, ne simțim mereu ca trași la tombolă...

— „**Sînt tristă... / Sînt mindră... / Sînt iarbă... / Și nici nu știu / dacă mai sînt / ce sînt / surdă tocmită la cuvînt...**” Ce roluri ți-ai dori? Te bănuiesc ambițioasă: „**Celulele creierului meu curate! / Luminos de curate și moarte! / Puse odihnitor la uscat. / Încît poți chiar prin transparența lor fină / Să privești de pe o scară de incendiu / mersul lumii și al stelelor**”.

— Îmi place mult literatura rusească. Mi-ar plăcea să joc în **Căsătoria**, să atac și zona grotesc-sentimentală. Aș vrea să am ocazia să-mi încerc puterile și în Caragiale... În film m-ar tenta viața Mariei Tănase. Port în suflet tot felul de lucruri minunate pe care le-am auzit despre această ființă. Și, știi cum se întîmplă? Al citeodată senzația că poți fi cineva. Deși n-am ochii verzi, m-aș machia în așa fel...

— „**Mă chinuie noapte de noapte muntele netrecut / niciodată...**”

— Dar... cel mai tare și mai tare îmi doresc să fiu Lady Macbeth. Am făcut un act în institut... Cam știu cum sînt oamenii cînd vor putere, am acumulat destule despre orgoliu și despotism. E un rol pe care simt că l-am învățat deja foarte bine. Poate să aștept încă vreo trei ani și să mă bat cu Dan Micu pentru el. Pe urmă m-aș lăsa de teatru și m-aș duce la țară să scriu poezii...

— „**Poemele... / vor fi familia mea.**”

— Pînă una alta, am descoperit un personaj și simpatice și cu succes la public, în **Ex** de Aldo Nicolaj. Am mai avut partituri care chiar dacă erau comice nu erau și simpatice sau nu eram eu în stare să le fac să fie. Acum am satisfacția unui copil care primește o ciocolată. De cite ori intru în scenă sînt întîmpinată cu un murmur de interes...

— **A-propos, în ce măsură arta — arta teatrului, a poeziei — ți-a umplut sufletul, ți-a alinat inima? „Inima prinsă-n copci / Pînă-n git.”**

— Eu am fost un copil foarte matur în gîndire. De la o vîrstă foarte fragedă dădeam sfaturi părinților, care au recunoscut după ani că bine ar fi fost să le fi luat în considerație. Fiind destul de lucidă, îndrîjirea de a izbîndi pe drumul odată ales m-a oțelit și m-a ajutat să-mi înving complexe. Aveam certitudinea reușitei și o lipsă totală de îndoială. De altfel, pentru admitere nici nu m-am pregătit. La proba eliminatorie am recitat din versurile mele, ca apoi să mă trezesc că n-am monolog. Am învățat la repezeală unul împrumutat de o generoasă contracandidată, și cu disperare (mai eram și răcită, ca acum) l-am debitat pe nerăsuflăte. Mony Ghelcler, a cărui elevă am fost, avea să-mi spună că el tot timpul nu făcuse altceva decît să se întreb

Ex : Excentrică, exaltată, exagerată, exasperantă, excesivă, excitantă, Marcela nu este altceva decât un exemplar rar privit printr-o oglindă convexă !

dacă ortensiile pe care le purtam în păr erau naturale... Am răsădit în curte patruzeci de straturi, poate mai reușesc să păcălesc pe cineva...

— „Gestul meu prea decis / panica, ochiul zăpezii deschis / în ceoasa arenă / hăituită de vis mă-nvîrteam, / cu ochi aburînd în jurul meu la fel / se-nvîrtea o tină ră hienă“... Anii de studii cum au fost ?

— Minunați. Era și o epocă de mare efervescență în teatrul românesc. Bucureștiul gema de spectacole bune. Noi, studenții, eram niște norocoși cobai, pe care profesorii de la regie făceau cele mai interesante experiențe, și așa aveam să ne molipsim, fără leac, de nou. Atunci am jucat în ambițioase spectacole-examen **Privește înapoi cu minie și Woyzeck**, pentru care se amenajase special o sală la Institutul de arhitectură. Aveam sentimentul că participăm la o manifestare de mare amploare și simțeam că acel climat ne este într-un totu favorabil. E foarte important să nu alergi de unul singur...

Discuția am purtat-o în casa părintească, unde se păstrează intactă căldura mediului în care adolescenta precoce și-a început drumul în viață: citeva tablouri, rafturi înalte, cărți și bibelouri, o cuvertură de dantelă într-un alb dormi-

**Cum vă place Cum vă place ? (se-
condindu-i strălucit pe protagoniștii
Dana Dogaru și Dragoș Păslaru)**

tor, vase mari de sticlă transparentă, pocale și carafe, într-un cuier o rochie de scară („trupul meu strălucea sub luciri de paiete“), o pălărioară de pai pe un bufet, graciile flori în glastre („gingașul meu gît de girafă“)... Am ales formula contrapunctului liric pentru că am constatat că versurile sînt asemeni unui ecou în care transpar gîndurile acestei actrițe, atît de sensibilă și diafană, totuși robustă, capabilă de fior tragic, dar și de colorat, pitoresc umor, maliție și chiar cinism. Alcătuită parcă din miere și fier, o grațioasă prezență de calină feminitate și subtilă inteligență, doar aparent fragilă și delicată, în fond extrem de puternică prin forța, știința și voința de a-și converti trăirile intime în expresii estetice, fie în pagini de carte, fie la rampă sau în fața obiectivului cinematografic...

**Convorbire realizată de
Irina COROIU**

* Versuri din volumele : Scrisori dintr-un cîmp de maci — „Cartea Românească“, 1977 ; Duminica absentă — „Cartea Românească“, 1980 ; Supa de ceapă — „Dacia“, 1981 ; Iarna clinică — „Cartea Românească“, 1983 ; Mașinăria cu aburi — „Eminescu“, 1984.